

היום נלמד בעזרת ה':

נדרי דף כד

(המשך מעמוד קודם)

למדנו במשנה שרבי אליעזר בן יעקב מרחיב את 'נדרי זירוזין' לא רק ל'מקח וממכר' (שם אף אחד מהצדדים לא מעונין באמת בנדר אלא רק להגיע למחיר האמצעי) אלא גם ל'הזמנה לסעודה'. שהמזמין את חבירו שיאכל אצלו ונודר שאם לא יבוא יאסור עליו את נכסיו - גם זה נחשב לנדרי זירוזין (אפילו שכשהוא נודר הוא באמת מעונין שהוא יבוא לאכול אצלו).

איבעיא להו: האם זוהי דעתו של רבי אליעזר בן יעקב בלבד וחכמים חולקים עליו או לא? וגם אם תרצה לומר שחכמים חולקים עליו - יש להסתפק האם הלכה כמותו או לא?

ת"ש דתנן האומר לחבירו 'קונם מה שאני נהנה ממך אם לא תקח ממני ותתן לבנך כור של חיטין ושתי חביות יין' (כלומר יאסר עלי בנדר להנות ממך אם לא תקח וכו'), וחבירו לא הסכים לקחת. יכול הנודר 'להתיר' את נדרו ללא צורך בחכם, אם יאמר לו חבירו: הרי כל מה שנדרת היה בשביל כבודי שאנשים יראו שאתה מכבד אותי במתנות, אבל הכבוד שלי יותר גדול כשאני לא לקוח את המתנות - ואז מתברר שהנדר כלל לא חל משום שהתנאי התקיים.

כי מהות התנאי לא היתה לקבל את המתנה, אלא לקבל את הכבוד הגלום בה, וכאשר טוען החבר שהוא קיבל את הכבוד בכך שסירב לקחת אותה, ממילא התקיים התנאי (רשב"א מאירי).

טעמא דאמר זהו כבודי: הגמרא מדייקת: כל הסיבה שהנדר הותר בגלל שהחבר טען 'זהו כבודי' כנ"ל, אבל כל עוד הוא לא אומר זאת הנדר חל. והרי לדעת רבי אליעזר בן יעקב הנדר לא אמור לחול בכל מקרה כי הוא נדרי זירוזין? אלא בהכרח שזו דעת רבנן ונמצא שהם חולקים על רבי אליעזר בן יעקב וסוברים שבאכילה אין זה 'נדרי זירוזין'.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

דחייה: לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא: כאן רבי אליעזר בן יעקב מודה שאין זה נדרי זירוזין. כי הנודר מתכוין לנדור באמת, משום שהוא לא מעונין להיות כמו 'כלב' שרק נהנה מאחרים ולא מעניק להם כלום. ולכן הוא אומר לחבירו: אם לא תקח ממני את החיטים והיין הללו, אני לא אהיה מוכן לקבל ממך שום טובת הנאה.

ת"ש האומר לחבירו: האומר לחבירו: אני אוסר עליך בקונם להינות ממני - אם לא תתן לבן שלי כור של חיטים ושתי חביות של יין. וחבירו לא הסכים לתת אותם לבנו. לדעת רבי מאיר עד שהוא לא יתן לבנו את המתנות הנדר חל. ולדעת חכמים יכול הנודר להתיר את נדרו אם הוא בעצמו יאמר 'הריני כאילו התקבלתי את החיטים והיין' (מדובר שבנו הוא קטן הסמוך על שולחנו, שאז הנדר לקבל את המתנות הוא לטובתו של האב, והאב יכול לומר הריני כאילו התקבלתי).

[הרשב"א מבאר ש'הריני כאילו התקבלתי' הכוונה קיבלתי והחזרתי לך את המתנה בחזרה. ומכיון שהאב יכול להחזיר את המתנה בחזרה לנותן, אין באמת טעם שהוא יקבל אותה בפועל ויחזיר אותה בחזרה לנותן. והרי זה דומה ל'אפוכי מטרתא למה לי' שלמדנו בכתובות קי,א].

הגמרא מדייקת: כל עוד לא יאמר החבר 'כאילו התקבלתי' הנדר חל, והרי לדעת רבי אליעזר בן יעקב זהו נדרי זירוזין. אלא מוכח שזו דעת חכמים החולקים עליו.

דחייה: רבי אליעזר בן יעקב מודה כאן שאין זה 'נדרי זירוזין'. משום שהנותן אומר לחבירו: אני לא 'מלך' שרק אני אעניק לך ואהנה אותך מנכסי ואילו אתה לא תתן לי כלום בחזרה.

אמר ליה מר קשישא: בנו הגדול של רב חסדא מביא לרב אשי ראייה:

נדרי אונסין: המשנה לקמן אומרת שאדם הנודר נדר על תנאי שאם לא יתקיים התנאי הנדר יחול, ובאמת לא התקיים התנאי אלא שהיה זה מחמת אונס - אינו חל. כגון אדם שהזמין את חבירו לאכול אצלו והחבר סירב, והמזמין הדיר אותו שאם לא יאכל אצלו יאסר על החבר להנות מנכסיו, והחבר נאנס ולא הגיע לאכול - הרי זה נדרי אונסין שאינם חלים.

הגמרא מדייקת: אם לא היה מגיע החבר לאכול בכוונה ולא באונס - היה הנדר חל. והרי הוא נדרי זירוזין? אלא מוכח שחכמים חולקים על רבי אליעזר בן יעקב וזוהי דעת חכמים?

דחייה: לא מדובר שהמזמין הדיר את המוזמן מעצמו, אלא המוזמן הוא זה ביקש מהמזמין שידיר אותו. כלומר המוזמן שאל את המזמין האם אתה מזמין אותי לסעודתך? אמר לו המזמין: כן. אמר לו המוזמן: תנדור נדר עליך - כלומר תדיר אותי מנכסוך אם אני לא אבוא. והמזמין נדר את הנדר. ולבסוף המוזמן נאנס ולא הגיע.

בכזה מקרה מודה רבי אליעזר בן יעקב שאין זה 'נדרי זירוזין' כי לא היה על המזמין שום צורך לזרז את המוזמן לבוא לסעודה, להיפך המוזמן הוא זה שביקש לבוא, ולכן המזמין נדר אותו בכוונה גמורה.

ת"ש יתר על כן: לא רק במקרה של המשנה, אלא אפילו במקרה דלהלן שיש סיבה לומר שהנדר הוא לא 'נדרי זירוזין' בכל אופן אמר רבי אליעזר בן יעקב שזה כן נדרי זירוזין. דהיינו האומר לחבירו 'תיאסר עלי כקונם הנאה ממך אם לא תתארח אצלי ותאכל עמי פת חמה וכו'". וחבירו הקפיד ולא הגיע להתארח אצלו - הנדר לא חל. והרי כאן יש סיבה לומר שהנדר כן יחול בגלל שהמזמין אומר 'אני לא כלב שרק אני יהנה ממך ואתה לא תהנה ממני' ובכל אופן אמר רבי אליעזר בן יעקב שהנדר לא חל.

ונאמר בברייתא ש'לא הודו לו חכמים'. הגמרא מבינה שהם לא הודו לו גם במקרה הראשון המובא במשנה - מכך שלא כתוב לא הודו לו 'בזה', אלא 'לא הודו לו' (סתם -) 'תוס' ר"ד). ונמצא למסקנה שחכמים חולקים על רבי אליעזר בן יעקב.

[לר"ן יש גירסה אחרת לפיה הגמרא דוחה שחכמים לא מודים לרבי אליעזר בן יעקב רק במקרה האחרון ולא במקרה של המשנה].

מאי הוה עלה: האם הלכה כרבי כחכמים או כרבי אליעזר בן יעקב?

משנה: נדרי הבאי: כעת המשנה מבארת מה הם 'נדרי הבאי'. האמר 'קונם ככר זה עלי אם לא ראיתי בדרך הזה הרבה אנשים כמו יוצאי מצרים' (= שהיו 60 ריבוא), או שאומר 'קונם ככר זה עלי אם לא ראיתי נחש גדול כמו קורת בית הבד', הרי זה 'נדרי הבאי' דהיינו נדרי גוזמא ואין זה נדר כלל, לפי שהוא אמר לשון גוזמא והוא בעצמו יודע שלא ראה כ"כ הרבה אנשים או נחש כ"כ גדול שהם דברים שאי אפשר שיהיו במציאות, אלא שהוא ראה דבר נפלא וגדול ודרך בני אדם להגזים ולהוסיף על מה שראו, ולא היתה דעתו לאסור על עצמו בנדר את הככר, והכלל הוא שבנדריים הולכים אחר לשון בני אדם ולכן אין זה נדר.

גמרא: תנא: אמנם נדרי הבאי מותרים אבל שבועות הבאי אסורים, לפי ששבועה חמורה יותר מנדרים. **הגמרא מבררת מה הם 'שבועות הבאי':**

אילימא דאמר שבועה אם לא ראיתי בדרך הזה: אם נאמר שהוא אמר 'שבועה אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים', והרי אין באמירותו כלום (= 'מידעם קאמר'), שהרי לא אסר על עצמו שום דבר.

אביי מבאר: מדובר שאמר 'שבועה **שראיתי** בדרך הזה בדרך הזה כעולי מצרים', וכיון שנשבע על דבר שלא יכול להיות במציאות הרי שעבר על איסור שבועת שוא.

רבא מקשה לאביי: 1. א"כ מה החידוש בזה, ומדוע הבריייתא צריכה לומר לנו זאת, והרי פשוט שאסור להישבע לשוא. 2. מדברי הבריייתא משמע שמדובר בשבועה בדומה לנדר, דהיינו שנשבע לאסור על עצמו משהו בדומה לנדר שאוסר על עצמו.

לכן רבא מבאר: מדובר שאמר 'יאסרו פירות העולם עלי בשבועה אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים', והחידוש הוא שלמרות שדרך בני אדם להגזים, הרי שהוא נאסר בפירות העולם משום ששבועה חמורה.

[הר"ן ביאר את המשנה באופן אחר וכן בגמ' יש לו גירסה אחרת עיין שם].

א"ל רבינא לרב אשי: מדוע זו שבועת הבאי? והרי יתכן שראה בדרך הרבה נמלים וקרא להם שם 'עולי מצרים', ונמצא שנשבע שבועת אמת.

א"ל: ענה לו רב אשי: כשאדם נשבע הוא נשבע לפי מה שאנו מבינים את לשונו, ואנו לא מעלים על דעתנו שנשבע על שראה נמלים וכו', ולכן אינו נאמן לומר שנשבע על דבר משונה כזה שראה נמלים וקרא להם שם וכו'.